

MURASZOMBATI ÉS VIDÉKE

MAGYAR ÉS VEND NYELVŰ VEGYES TARTALMU HETILAP.

A „Muraszombati gazdasági fiók-egylet“ s a „Muraszombati dal- és zene-egylet“ hivatalos közlönye.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési ár:

Egész évre 3 frt. Félévre 1 frt 50 kr. Negyedévre 75 kr.

Egyes szám ára 10 kr.

Előzetési pénzek és reklamációk a kiadóhivatalhoz (Grünbaum Márk) intézendők.

Felölts szerkesztő: **OLAJOS SÁNDOR.**

Kiadó-laptulajdonos: **GRÜNBAUM MÁRK.**

Kéziratok, levelek s egyéb szerkesztéségi közlemények a szerkesztőséghez intézendők.

Hirdetési díj: 1 hasábos petitsor egyszeri hirdetésnél 10 kr többszöri hirdetésnél soronként 6 kr. Bélyegdíj 30 kr. Nyílt-tér petitsora 25 kr.

Nyilatkozat.

Alulírt napon e lap szerkesztésétől visszaltatom.

Nehogy e visszalépésem különféle találgatásokra szolgáltatasson okot, ki kell jelentenem, hogy arra csak is megroggált egészségi állapotom kényszerített, — de biztosítom a m. t. olvasóközönséget, hogy amint erám engedi, tehetőségem képest miként eddig, úgy ezután is munkálkodni fogok, hogy e lap főcéljait — vidékünk magyarosítását előbbre mozdítsam segítsémmel.

Ezek után, e lapok eddigi munkatársait, jelenlegi felölts szerkesztőjét ajánlom a m. t. olvasóközönség pártfogásába; kérem egyuttal munkatársaimat, hogy e lapokat szellemi támogatásukra ezután is érdemesíteni sziveskedjenek! Muraszombat, 1886. január hó 9-én.

Takács R. István.

~
~
~

Nem újévi elmélkedés, nem is a rendszeren sokat ígérő hirdlap-program! Aki járásunk népét ismeri, lehetetlen hogy ne szeresse hibáit mellett is. — Azok, kik e lapot alapították egy évtől, a népszerűetről, üzentlen jó hazafiságukról kézzel foghatóbb bizonyítást nem tehetnek volna.

Mert oktatni a népet, óni a hallgatók vesztélyét, rávezetni azon eszközökre, melyekkel anyagi helyzetén javít s az élet súlyos terheit megkönnyítheti; és módot nyújtani arra is, hogy elméjét művelje, szívet, lélkét nevesítse — oly hivatás, melynek szelb nem képzeltető, s melyet eléggé megkülönböztetni soha sem lehet.

Ez volt a célja azon férfiaknak, kik e lapokat életre hívták s ez a cél ma is.

Az a nagy kérdőjel tehát, melyre választ kell adnunk: mily uton érjük el a célt?

E földön, melynek minden kis darabját ósienk kihaltott vére áztatva, e földön, hol: „Álnok halunk kel”, e szép hazában, melynek alkotmányára a legfőbb népszabadságot aljta, az a szent cél — egyáltalán csak a magyar nemzeti művelődés által érhető el.

Erre törekvésünk tehát, s mert nincs e hazának egyetlen egy polgára is, ki ne a magyar polgári jogokkal élne, kötelessége és érdeke is mindenkinnek nemcsak szíven, lélekben, de nyelven és műveltségben is — jó magyarunk lenni.

Ez eszme megvalósításáért küzdünk, azért fáradsunk és jó lélekkel mondhatjuk, ezzel tehetünk legtöbb hasznat polgártársainknak!

Olajos Sándor,
mint szerkesztő.

Vasut ügyünk.

Mint a tengeri kigyó elő-elő tűnik ez is, — hogy kézzel foghatóbbá tegye, mennyire szeretjük egymást, s hogy nálunk a magán ellenszenv még mindig nagyobb jelentőségű, mint a közügy.

No de a minék az idők eljött, az teljesülni is fog az ellenérdek dacára is. Hegy pldig közlekedési vi zonyaink javitni kell kereskedelmünk, iparunk s földmívelésünk érdekében, az oly bizonyos, hogy akkor sem volna eltárgadható, ha a már forgalomban levő regedei vasut miatt —

TÁRCZA.

Nótárius uram és Mihály gazda beszélgetése a vasutról.

Nót. Mint a multkori beszélgetésünk alkalmával is említett Mihály barátomnak, a vasut felállítására a vidék jólétének és a jövőben boldogulhatóságának egyik biztos alapját képezi.

Az tisztán áll mindenki előtt, hogy mi Muraszombatban és vidékünkön egyedül a földmívelésből és állattenyésztésből élünk. Nálunk a mesteremberek legnagyobb része nem a mesterségből, hanem földjéből él meg és gyakrabban forgatja a kapát, kaszát, niut a dikieset és varrót. Vagyis vidékünk mindenét, a mire szüksége van, gabnaért és marhaért cseréli be, világoosunk szolva annak árért szerzi meg.

Mi ebből a legegyszerűbb következtetés? Nemde az, hogy minden eszközt meg kell ragadnunk és fel kell használnunk, a melynek segítségével gabonánkat és marháinkat drágábban eladhatjuk, mert ha ennek nincs ára — akkor semmink sincsen, akkor legalább is — felkoptak az állunk.

Amikor azt mondom, hogy minden eszközt fel kell használnunk, talán felesleges is mondanom, hogy ezek között nem értem a csulast és ember-társainknak megkülönböztetését!

Mihály: Oh édes nótárius uram! hiszen tudom én azt, hogy ilyesmi először nem illelnek becsületés emberhez, s másodsor úgy az Isten — niut az emberi törvények által tiltva van.

Nót. Nézzük csak, hogyan értékesíti most a szegény ember, ha valamije van!

— Volt egy kis termése, betakarít, elcsépel, kiszántja a télirore valót meg a jövő évi magot és aztán — ha még a falu zsidaja reá nem tette a kezét — bemegy Muraszombatba ember keresni, ki a gabonáját megveszi. Az a muraszombati kereskedő, miután ő ebből él, természetesen, hogy kénytelen számba venni a fuvarbért, melybe az neki a vasutig kerül — az időt és netáni szerencsétlenséget, mely a szállítással fennforog — és még ezek mellett azt az eshetőséget, hogy hátha, miután ő a portékát csak napok

S z l o b o u d.

Na sztáro leto szem kak a nasi novin glavnik odsztoupo.

Itak, ka naj tou moje odsztoupenje lagojmi guesi zrok nede, na znanje dítam v-szám eti novin kotrijam, ka szem zítu odsztoupo, ar mi je moje szlubo zdráve nej dopisizilo, kabi dzuso szpeldávo; ali zito obcsam ka i od szega ma, va kelko bodem mogosei nase novine vrszem krajji pomogájo.

Pototoga nasi novin do eti xao delavne pomogáse, itak toga novouga glavnika vszám kotrijam jáko priporásem; z-ednoe potjov prosim vsze moje preise pomogáse, ka naj budo nilosztieni i od szega ma tidi kak de naj bole odnyj mogouse te novine süriti.

Oszlánem ponizen szluga:

Takács R. István.

~
~
~

Sto nase kraine lisztvo dobro pozna, je nemogouse, ka bi tou lisztvo nebi zalubo pondej v-szej toja lisztva faling. Oni mozsje, steri szo nase novine pred ednim letom sztvorili, toja lisztva lubéznost vu niksem drájom tidi vöpokázati nebi mogli.

Ar lisztvo vesiti, brániti od lajoi sztopájov, v rouke dati ono skér, steroz szi svozi britek sztalís pobogusati more i priliko dati na tou sztran, ka szi nai svojoi pamet vó palera svoje szroze — pa náj véksi kives szvojo dízso vszjódár vu szitoustei drzsi; tou je náj imétek, od steroza na etom szvoiti bougszei zseleti i zahváliti nemre.

Té cziu je bio oni mozsor, steri szo té novine sztvorili te, i escse déndénszji dén.

Zdai je tou pitánje, kak té cziu moremo dopriveszti? Na etoi zemli, stere zemlé je vszaka gráda z-krájov nasi sztári vcsokoi poli-jána, na etoi zemli, na steroi sziveti i mreili moremo, v-etoj lublénjo Domovini, vsteroj vsze szlobosine veszelo v zstámo, je pred nász dání cziu szam tako bolde zadobleni, csi sze sztámo vküpszklenemo vszeimi na vojszkoj; domovini szivócsimi národni.

Tak vdiqimo roken!! i odno naprei, ar vidimo, ka v-etoj drágoi Domovini nega ni ednoga mózsa, steri nebi v-zivávo vsze vojszke juse, — za toja volo je potrebito, ka naj vszaki szrozm i z-telom právi vojrni bode.

Za doblenjá toja czila sze vojnjemo, tráidimo, i z-dobrov dísmovesztjov lejko právimo, ka sztejm czilom nasim párgarom naj véksi haszek szprávlivo.

Olajos Sándor,
szerkesztő.

Nase kraine zseleznicza.

Kak káes z-morja v-esási v-csási vöpokázse glavou, — ka naj pokázse, kak szem ni libimo medszobov, pa kaje mednami nasu protivnozt vszjódar dragsa, kak vesko delo.

Gospz. notárus i Mihály gazda zgucsávanye od zseleznicza.

Notárus. Kak szem vám, priátel Mihál, pri szlejdyem naj zgovárjanye zse naprejprúasao, zseleznicza de gvúsen grúnt naprejdejnya i pobogusanya sztáve — za szlovenszko naso krajino.

Oesiveszno je, ka sze mi vértje vu szobocskoj biroviiji navéksze z-tejm vöpredrzsávamo, csi na poláj kaj pripovúati i márho szkrmiti známo. Véksi tou nasi mesterszki lúdi ne zsvié z-mestrije, nego z-polodlesztva, i veszkrát ma v-rekaj motiko i koszou, liki iglou, rípete ali klepiács. Tou je tou, vsza na zsvis potrejbna szi z-szilja i márho priáese.

Ka zhájja zdájzse z-toga?

Nej li tou, ka nám je za prilike goríglédati i vszako skér ponticzati, naj szilje i zsvínese szvoje dragsze z-odámo, ar csi eta czejna nemájo, teda na níkaj pridemo i sztrádámo.

Geto szem pa pravó; vszako skér nám je ponticzati* rázumni lúdjé obszebi znájo, ka szem z-tejm nej esalárnoszt, nej drúgi lúdi obouszanye razmo.

Mihál. O gospzon notárus, vejm tou jazs tak znám, ka sze postenomi esloveki etaksa ne vdájo, i kam bozsoj, kam pa szveczkoj právdi prouti jesztoje!

Not. Premislávajmo szi nadale, kakda szi zdaj szir mák pripovuvana szvoja, za pejzeze szprávla?

Níkaj malo nyemi je zraszlo, i potom — csi veski zsidov nebi meo escse podzajeto, v-Szoboto pride — isese szi kúpeza, kómi bi szilje i drúgi pouj szvoj oudao. Traszec — ki z-toga zsvié — szi gori racsúna foringo do nájbízansznye zseleznicze, racsúna vrejemo i káksi mogouse drúgi kvár, steri sze nyemi pri prevázdszanyí pripetiti zná, — na racsúni má, koj to kúpleno eltko preczi dale odati ne bode mogo i v-tom ezájti de czejna nazájsla; — etakse negúvnoszt vsze — szirmáki odávajonesznye za gólej káplejo; kejm vcs sze nájde etaksi, ka pa — ka pa,* csi etak ali orak pride — tejm menyé on dobí za szilje szvoje; — ali csi je na blúzi v-meszti zseleznicza,

kereskedőink nem vésztettek volna annyit s nem panaszkodnának oly hangosan.

Napi renden volt a Körnend-Csáktornyáig kiépítendő vonalról esetleg Alsó-Lendvától Muraszombatig kiágazó szárnyvonal létesíthetése feletti tanácskozás.

Az érdekelteket gróf Szechenyi Tivadar országgyűlési képviselőnk hívta össze, s azonban — mert velentől éppen ez ügyben a fővonal engedményeinek hívatott — nem vehetett részt az értekezleten. — Helyette ifju gr. Batthyány Zsigmond terjesztette elő mind azt, mit gr. Szechenyi Tivadar úgy az engedményekkel, mint az építési vállalkozókkal és szárnyvonal kiépítésével érdekében létre hozhatott.

Megérthette mindenki, hogy törekvésüket nemcsak Vas megye közönsége, de még a szomszédos Zalamegye is támogatni fogja, s a mit a legkövetlenebbül érdekel muraszombati érdekeltektől várnak, az igen csekély áldozat — de a végén mégis áldozat a közügyért.

Ez a eszme pedig nálunk népszerűtlen s ez uttal is visszatetszést okozott. Nem áldozunk semmit!

No de hala Isten, vannak kik másoktól gondolkodnak és másként tesznek.

Végre sikerült az érdekeltek közül ifju gr. Batthyány Zsigmond urat, Mintsek Gáspár orvost és birtokos, Furiakovits Zsigmond uradalom intézőt, Hartner Károlyt és Arvai Bernát kereskedőket, Bacz János varasbirtót, Pollák Pongrácz szolgabírórt és Kovács Károly kir. alpbírórt megnyerni, hogy ez ügynek élére állva, mint egy szűkebb körű bizottság tagyok magukat érintkezésbe a fővonal engedményesei és építési vállalkozóival, hozzák tisztába azon módokat, melyek által azok segítésükre lenni hajlandók és ennek megfelelően gyűjtsek össze azon adatokat, melyek a helyi érdekeltség áldozatairól fognak kötelező bizonyítékok nyújtani.

Oh de igaz, hogy minden kezdet nehéz, — kivált ha akarattal nehezítjük!

A népispolak közegészségi ügye.

Irta: *Teresvácsky József*, Zalamegye kanizsai járás orvosa Nagy-Kanizsán.

(Vége)

Tisztogassunk, szellőztessünk.

Az iskola helyiségnek tisztán tartása magában értelmezi a levegőnek tisztaságát, s hogy a levegő tisztasága megőrizhető legyen, ahhoz megkívánatik a tanteremnek szorgalmas szellőztetése, tisztogatása. Házon kívül el kell távolítani minden oly tárgyat, mely erjedés, rothadás által a levegőt megrosszabhatná, tehát nem elegendő a belső tisztogatás, házon kívül is kell ezt végezni.

Azt mindenki tudhatja, hogy az embert környező levegő és a falak közti levegő közt közlekedésnek kell lennie, mert hol ez nem történik, ott jó egészségre számítani nem lehet.

Minden helyiségben, melyet többen laknak, tehát minden iskolában nagyon kell arra törekedni, hogy szeny, füst, por, ártalmas gőzök ne tegyék lehetetlenné a levegőnek tisztán tarthatását.

Dacára, hogy a levegő iskolákban a tanulók, tanítók egészségére nagy befolyással van, azért mégis legtöbb helyen a levegőnek abbani megújítását legtöbb tanító, iskolaszolgálat elhanyagolja és azért az iskolák igen gyakran a legváltozatosabb betegségeknek kóltőfészkei, előmozdítói, minthogy a rossz ellátás, szennyegység, szennyegység szobalevegőben való időzés, a tanulóknak úgy, mint a tanítóknak bármennyű betegségek iránt ellenhatását csökkentik.

A tiszta, élve levegő az élet- és egészségben való maradáshoz egyik feltétel, és némely tanító a friss levegőtől fél, helytelenül káros léghuzatnak tartja, azért is inkább zárkózik, mint szellőztet. Ezse is vehető volna e magartásnak következtése, ha a küllevegő a falakon, kulcslyukon be nem hatolna, mindenkor bekövetkezik pedig annak rossz hatása, ha a falak nedvesek, meit a nedves fal nem ereszt magán át a küllevegőt.

Ha új épületekben létszolgálat egészen száraz falak idővel újból átnevednek és ez által a levegőre nézve áthatlanokká lesznek, ez azon alapul, hogy a helyiségben keletkezett vízgőz a hideg falakra lecsapódik és a levegőt azoknak likacsából kiűzi. Azon viz, melyet a falak felvesznek, a falon keresztül a szabadba hatol, ha t. i. a fal oly alkotású, hogy az a vizet átöccsáthatja és így belátható, hogy csak likacsos, hezagos építési anyagból készült épületek maradhatnak szárazok. Ez teszi szakszerűsége, hogy új iskola épületek gyors és sikeres szállítására futással egyesített ajtók, ablakok feltárással végzett szellőztetés használatosak.

A levegőnek tisztítása azonban nemcsak annak mennyiségétől, melyben az ember, tanuló tartózkodik, hanem még a friss levegőnek hozzajuttatásától is függ, úgy kis, de jól szellőztetett iskolában sokkal egészségesebb lehet, mint nagy, de rosszul szellőztetettben. Azért is iskolaszobák szellőztetésére, ventilálók alkalmazására mindig nagy figyelmet kell fordítani, minthogy az által az idegen anyagok hozzá keverése és kivárló eredő anyagok által tisztátalanná vált, az emberi kilégzés és kigőzölgesi terményei által pótolva lesz. Megjegyzendő, hogy az iskolaszobának egyéb tisztítása nélküli szellőztetése nagyon keveset használ, azért is az iskola szellőztetésének egyik feltétele, az iskolaszobának másképen tisztántartása is.

Nem kell korelőtti iskoláztatni.

Az iskolában való hosszas időzés, a padokban órákig tartó ülés, a szellemi erőlködés a testet és lelket, mely különben is gyenge, egymást gyengítik, csökkentik az agy erejét, akadályozzák a testi fejlődést, mik annál biztosabb következtése az iskolálatogatásnak, mivel fiatalabb a tanuló. Szakértők a korelőtti iskoláztatás felett rég kettő törtek a paláztát és abban állapodtak meg, hogy a 7 évvel fiatalabb gyermek csak kis-gyermek iskolába való, hol kizárólag a test fejlesztésére fektették a súlyt.

A gyermek 7 éves életkoráig fogzás alatt áll és élete 7-ik évében végződik a fogvátlás.

Nem kell csigánai a tanóránál.

Iskolában, a padokban ülve órákat tölteni, hogy a tanuló figyelemmel legyen az előadásokra, annyit tesz, mint a gyermekek szellemi tolerálók-

vagy tán hetek múlva tudja tovább adni, az alatt még annak az ára is esik; ami pedig nagyon könnyen megtörténhetik.

Ez a sok „ha, meg hátha“ mind a szegény ember nyaka köré ül, s mennél többen vannak ezek, annál kevesebbet kap gabonájért. Mig ellenben ahol vasut van, a kereskedő éppen nem kénytelen ilyen kérdésekkel vesződni, következőleg többet is adhat a gabonáért.

Ugy all a dolog barátom, hogy a muraszombat-vidéki földműves, ha Muraszombatban vasut van, minden mázsa búzát legalább 50 kral drágábban adhat el, — mint most. Akinek tehát 10 mázsa búzaja kerül eladásra, az már nyert a vasut miatt 5 frotot évenként, vagyis annyit, a mennyi körülbelül azon földnek évi adója, amelyben búzaja termett; úgy veheti a dolgot, mintha azt a földet a vasut felmentette volna mindenkorra az adótól.

Mihály: Ha ugy van a dolog, akkor jól van, de hátha elveri a jég?

Nót. Mit? a vasutat, vagy a búzát?

Mihály: No! már mint a búzát!

(Folyt. köv.)

Nego ka sze zgoditi more, tou sze z-godij, csigli de protiven haszek káksótsész orozszéje nézezo prouti.

I ka nasi poutnikov, trszcov, mesterszki i zemlászki sztán sze ednouk moremo poboukatsi, to je nasa velka dumszost, csigli nasi trszci za voló Radgonyzské zseleznicze tak jáko prouti stímjio.

Tanács je bio pouleg zseleznicze z-Kermédia v-Csakovecz itak tádi z-Lendave v-Muraszombat.

Bodonese tálnike tou tou Szoboeske pörgare szo nas követ Gróf Szechenyi Tivadar pozvali v-küper, ali oni szo na tanács nej mogli priti, ár szo sze mogli zse na drúgi den rávnics pouleg ti zseleznicze v-Budapesti na gyúleis poszlatviti. I tak meszto nyih szo Gróf Batthyány Zsigmond naprei dáli vsza ona, stera sze té telko opominajouese zseleznicze doszégajo.

Vszaki je mogao zarazmeti, ka tou zseleznicze nej szamo Vasvármegyőv, nego itak Zalavármegyőv je krédi pomágtáj, itak on áldov, stergo Szoboeski pörgarje bodo na té oltár prineszti, jáko máli bodo, za okrogino pa jáko veliki.

Nego zsalosztjo je: ka je tou delo na preminouse tanács jáko z-mrzlim gori bilou v-zeto. Táksi szo sze znaisli, ki szo tak prouti níkaj nego áldáváli.

Na szlednye szo sze dönok znaisli kak Mintsek Gáspár doctor, Furiakovich Zsigmond, gr. Batthyány Zsigmond, Bacz János varaski richtar, Pollák Pongrácz bíróv, Hartner Károly trszecz, Arvai Bernát trszecz, pa Kovács Károly králeszki aljárásbíróv, ki szo cezilo delo na szébe v-zéli, ka v-sza ona, stera do sze pridouese zseleznicze doszégávála, doprinásaj bodo.

Ja vszaki zacsétek je zmeten, tepa cizlou esi ga stoi esese bole zsmészi.

Zdrávstvo národní soul.

Od TERSÁNCZYK JÓZSEFA, kanizsanszke-krajine vármegyővszki doktor.

(Konecz.)

Csisztimo i vetrimo.

Csi soulo csiszto derzsimo, obszebi sze razmi kaj je nyéni zrák túdi csiszti, i naj sze csisztoeusa zráka obarvati more, potrebjno je vucevnicno v-trti i csiszititi. Zvóna hizsa sze more odáiti vszákó tákse dugoványe, stero po szvojem kvásenyi i gúljenyi zrák pokvariti zná, tak je nej zadostza znotrejsnye csiszsenye, tou sze i zvóna hizse more oprávlati.

Eden vszaki more znati, kaj med onim zrákom, steri csloveka okouli vzeme i steri je med sztenámi, obhodnoszt more bidti, ár gde sze tou nezgája, tam dobrego zdrávja csakati nemoremo.

Vu vszákóv mesztnoszti, gde ji vees prebiva, tak vu vszákóv souli jáko moremo na tou szkrb meti, naj nesznájga, diu, práh i skodliví szpár csisztoederszánye zráka nezasztávajlo.

Pri vzemem tom, kaj zrák vu souli na zdrávje vucevnicov velki vtekáj má, záto dönok v-nájvees mrjsztaj i nájvees skolnikov ino solszki szlugov ponáványe zráka vu oni zamúdi, za volo stergo szo solé vnogokrát lézusa gnezdá i pripomocsnikti ti nájrázloesnejsi betegov, da v-tom lagojem malokiszlicsno i bogatvogliesnoo hizsno zráki dugse nádjenjé vucevnicom tak, kak vucitelom prouti káksité betegam szvoje nászprota djánye opáda.

Csiszti, otávlen zrák je zsitka i zdrávja edno goridjánye i nisteri vucitel sze friskoga zráka bojí, onoga neprav za skodliví viejkr zráka derzsi, záto sze ráj zapéra, meszto toga kaj bi vetro Nászled etoga szvoja oponásányi ba sze túdi v-pamet dao vzéti, esi bi zvo-nejsnyí zrák szkouz sztené i klúesne láknye nej mogo notri idti, ali vszidár naprejdre onoga húdi vtekáj, esi szo sztené vzlasne, ár vzlásna sztejna nepúszti szkouz szébe zvo-nejsnyega zráka.

Csi sze vu noví hrambaj privídno szploj szúhe sztene po cájti zvoúvics szkouz navlázsijo i tak zráka pout zaprejo, tou vu onom má szvoj zrok, kaj sze vu vucevnicni nasztányeni vódeni szpár na ti mrzli sztenjé na vodou obrácsa i zrák z-lúkivye oni vózgoni. Ona voda, stero sztené gorivzemeje, szkouz sztejne vó na szlobodno ide, esi sze sztejna tak zaidána, kaj vodou szkouz more písztávati i tak sze viditi dá, kaj li z-lúkivye szte zidave zgotovieni bramí znájó szúhí sztánótí. Za toga volo je potrebjno, naj novee solszke hrambe hitro szúšimo, stero sze po ktrijenyi i po z-goridpéranym dvér i oblokou szkoucsávánom vetriványi dá doprinészti.

Ali csiszsenye zráka nevízti szamo od kelkoszti onoga zráka, v-sterom sze cslovek, vucevnic drzsi nego esese od onoga csisztoega souli, steri k-ovomi v-hizso príháj, tak v-máloj ali dobro zvetriványi túdi doszta zdrávjesi zná bidti zrák, kak vu velkoj i háduo zvetriványo. Záto na vetriványe solszki hizseo vszidár velko szkrb moremo meti. Zamerakti mam, kaj vetriványe solszke hizse brezi drúgoga csisztsenya premano haszni, záto sze vucevnicke ovak túdi csiszta more drzšati.

Nej terbej pred cajtom v-soulo posilati.

Dugo nádjenye vu souli, vees vóv psenice szedjenye na klopáj, pretéjnyeno dáhovno delo szlabijo tejo i dáso, stera je ovak túdi szlaba, opájdjo krepšovst, zaderzavájvo telovno osznáványe, stera szo tejm gúnsnejsi nászledi v-soulouhdó, kéjju mlájsi je vucevnic. Znácszi szo ober predeajtnga vsoulo-posilánye dávno na dvoje vlomili pa-

nej nyimi trbej etakso negvúsnoszti na raesniú meti, prouti tomi mogouese jezste to sz-bi pouédjeno drage prjvkzáci.

Tak sze zaisztio tou, prátel moj má, esi eti v-Szoboti zseleznicza jezste, nase krajine polodelez, czent psenice z-50-tíni krajczari drage odá — kak zdaj. Ki bi tak deszét czentov k-odajj méo, po zseleznicze zse 5 raniski dobieska má, ali zsi teliko kaj z-témi od nyive v-steroj je zraszla letosnyo dajo tá szúnyí; zseleznicza ga je tak té daje rejšila.

Mihál. Dobro de — esi de temi tak; pa pa esi toesa na nyou pride?

Not. Na kaj — na zselezniczo ali na ksenice?

Mihál. Tou sze zná — na psenicezo.

(Nadaliványe pride.)

dése által elgyengíteni testét, lelkét. Ide számítván a kellő szünetelés hiányát, esökenteni az izmok, az agy tehetőségét és a gyermek fejlődését akadályozni. Egy fejletlen levő gyermek sem képez hosszabb ideig megfeszült figyelemmel valamely tárgyat kísérni és egy helyben megmaradni és ha erre kényszerítetik, akkor a vér elcsoblásá a testben rendetlenül történik, iver szervei (nem észre) verrel túltöltődnek, a többi ez időben fontosabb szervek gyorsabban kifejlődnek és ennek folytán a kora nem ösztön, leányoknál a sápkör lép fel, azután kívül meg az izmok és szalagok elgyengülése folytán kissé el is görbülnek. Így vesztik szünetet és életrevalóságukat.

A felsoroltakból következik, hogy népiskolában a tanórák nem hosszabbítani, nem szaporítani, hanem rövidíteni, illő határok közé szorítani kell. Tapasztalásból merített adatok tanusodnak amellet, hogy népiskolákban egy húzamban 2 tanórát megállapítani elégséges.

Ne halmozzuk túl a tanórákat.

Népiskolákban csak a legszükségesebb és inkább a gyakorlati élethez tartozó tárgyak adassanak elő. A háziidőzartok készítésével és az emlékezéssel való túlterhelés szintén a gyermekek egészségére káros hatással van, mert a gyermekfői iskolán kívül a szabad mozgást s az üle levegőben való időzést elvonják, így a sok ülésből és az agy túlterheléséből eredő határnyokat csak növelik, és open a gyenge felteguisü gyermekeket terhelik meg a tanítók büntetési dolgozatokkal ahelyett, hogy kifejlődésüket előmozdítandó, nekik az időletere több időt nyújtanának.

Kövessünk óvatos tanómszert.

Nemely tanító tanítási módszereinek egyhangozása (monoton) számos gyermeknél az agy és szellemi működés kifáradását okozza és ebből, mint-hogy a szellemi működés szerve nem kezeltek kellően, az ész eltompulása és a természeti gyengeség keletkezhettek!

A rosszul, apró betűkkel nyomtatott iskola könyvek és a gyakori büntetés-szerű (pedant) írásbeli dolgozatok statisztikai kimutatások szerint az ifjúságnál a nagyon is elterjedt meggyengült, rövidlátást okozak.

Azon iskolák, az egészséget gyakran veszélyeztető büntetésektől eltekintve, mint a fejre való ütés, pofozás, öközés, a fülek, a hajak húzása, czibálása, a kéznek és az ujjhegyek bottal, vonalozóval való ütése, kemény tárgyak való terelése, s egyéb más iveresség-e mutató büntetések, meg a többi inkább alkalmazható büntetéseknek is káros hatással vannak, minők példul a hosszabb ideig való állás, mely azért válhatik igen veszedelmes, mivel a gyermek növeszt akadályozza és számos esetben a gerincoszlop elgörbülését okozza.

Egy gyermek sem képes természeténél fogva hosszabb ideig egy helyen állani. Már a gyermek folyton tartó fejlődése a test állpont változtatásának szükségességét jelzi, mert a gerincoszlop még nem képes a testet hosszabb ideig töl, még annál kevésbé álló helyzetben elcselni és a meg puha csigolyák és elegendő szalagok a nagy nyomásnak engedve, a rendes helyzetből kitérnek. A gyermek, midőn hosszabb ideit állással büntetetik, majd egyik, majd másik lábára támaszkodik, mi miatt a gerincoszlop oldalra hajlítva lesz, a medence és a lapozka más helyzetbe kerülnek és ha meg ezen kívül a gyermek görvölves beteg vagy verszényed, akkor a bajok növekednek. Epen mivel a büntetés a gyermekeket kínozza, a régi iskola barbársága e büntetést kitalálta, nem is tekintve arra, hogy emiatt a gyermeket nyomorekká teheti.

Ellenőrzik az iskola-ügyet.

A magas kormány előtt is ismeretesek a felsorolt viszonyok, azért is törvénybe íktatta az iskola látogatás kötelezettségét, minek czelja ellenőrizni az ügyet szellemi és egészségi szempontból.

Iskola-észek, megyei iskolabiztosok, tanfelügyelők, egészségügyi köz-gek vannak a felügyelettel, ellenőrzéssel megbízva. Orvosnak jutott ki a felügyelet egészségi szempontból, kinek szoros kötelessége mindazon viszonyokra felügyelni, melyek az iskolába járó gyermekek egészségére hátrányos bírnak. Napi észleletekre a tanítók vannak utalva.

Az iskolára való felügyeletnek nagyon szorgalmasnak, gyakorinak és eredményesnek lenni. Vajha haonként egyszer való megejithető. Az orvos a felsoroltak alapján indul ki felügyeletével. Előre figyelmet fordít minderre, első sorban megfigyeli a gyermekek színtét, életrevalóságát, azok öltözökdeit az év szakai szerint és tisztaságit szempontból, aztán a tapasztalatokból von következtetést a gyermekek egészségi állapotára. A tapasztalatokból értesíti a törvényhatóságot és szükségéből intézkedést kér, miben neki a tartó felvilágítással, közreműködéssel fog szolgálni.

Midőn a népiscola egészségi ügyét tehetőségem szerint sikeresen részletezni, megismertetni szerencsém lehetett, ajánlom ez ügyet szives figyelemre, kervén az ügy iránt szíves részvételt, az intézkedésekben komoly közreműködést, hogy a győzelemben közösen osztozkodhassunk.

Helyi és vidéki hírek.

— **Lapunk január hó elsőjével a II-ik évfolyamba lépve, új előfizetőt nyitunk, miért is tisztelettel kérjük azon t előfizetőinket, kiknek előfizetése m év véjével lejárt, annak helyi időben való megújítására, hogy a lapnak kellő mennyiségben való nyomtatása és szét-küldésének fennakadás ne történjen.**

— **Gróf Szápáry László ur** Mocsáry János lyugalmozott kir. járásbíró és 48-as honvédszített Belatinzon, karacsony ajándékul egy igen szép, érdekes, domborműfaragású grófi cimerral díszített nagy taltipával lepte meg a leggyöngödebb érzelmet tolmácsoló levél kísérőben. Hogy mily érzést keltett az öreg urban e valóban becses meglekészés, azt a szeméiben férgyugyú örömkönyvek fejeztek ki leghelyében.

— **Gróf Széchenyi Tivadar** országgyűlési képviselő ur közbenjárása az elemi csapásokkal oly erősen megrongált Rogasócz község lakosai részére 600 frt allanségllyt eszközölt ki.

— **Huragszombat képviselő-testület**e a felkiltandó ovoda részére 500 frt szavazott meg. Islen éltesse e város atyáit!

— **Kínvezetés.** A nm. m. kir igazságügyminiszterium P o g á n y Gusztáv felsőbíró kir. aljárásbíróit ugyánide járásbíróvá nevezte ki. Üdvözljük!

— **Hirtelen halál.** Czár István püszöci szolgaleány folyó hó 2-án fiórt ment a mesébözi erdőre. Midőn több fársával együtt egy nagy fenyőszálfát akartak ledönteni, a fa, mely-t már csak egy másik fán fennakadt ágai tartottak k. un. karraien ledönt, s Czár István fején taláta, hogy nagy az azenál szörnyét halt.

— Nemzeti színház. Isráy tárcsúta a mai héten is igazolta a följé nyilvánított jó véleményét. Még gyöngöbb teltségektől is mellőzandó volna nálunk az a törekvés: a magyar nemzetiség örökösén magyar színművészetet tartani fenn. — **Január 2-án** két kis vizgató adott szép sikerrel. Január 3-án vasárnap darabkét „Petőfi életé és halála” adott. A darabok nem érdekesek, de annál több díszletet érdemel. Szentmihály helyen alkátván a szav szavalták. **Leőwey** a kis színpadon álló érem-színház jó rendezője. Minden szerepét megírta a lehető, hogy azt a ezért, mely miatt az ilyen daraboknál nélkül lehetne csak van, elérhető legyen. — Jól teték, hogy színe hozták, maguk is örömmel nézik, mely jó látható teközőségeket hallani: a talpra-magyar-t. E tekintetben még nék hiátási tért **Leőwey** Josef jutalomjátékul január 3-án adott „Szapáry Péter”. A címzetet jász **Leőwey** meglekésor oly lelkesedéssel fogadta a közönség, hogy perczekig nem tudott szöhoz jutni. — A tapsok nem hiába

lico i tou szo szkoncsali, kaj od 7 lejt mlájse dejte li vu máledeč soulo szliši, gde se vóz'prtno na osznávlányi tejlja dejta tejljo.

Dejte od 7 lejtne sztarozti szvoje pod zobouvánevem sztojti, i v-7-mom leti szitka szvojeja sze dokoncsa zmetáványe zobouv.

Nej terbej povnozsavati návucsni vör.

V-souli na klojpi szedécs cejle vöre prebivati, naj vucenitk pasko má na ta naprejdványa dugovánja, telko vesini, kak deteti po dühovoj pretégnyenoszi oszlabiti tejljo i dšso. Eszi raesnávsi zmenaknye potrebnoga prehujnyanja, opádati mousis misk i mozgovy i osznávlánye deteta zaderzsavati. — Ni edno vu osznávlányi bodouese dejte nemore dugsi cajt, pazljivo káksgea dugovánja szprevájati i na meszte osztánoti, i esi sze na tou primárja, teda razdejáványe krvi vu tejlj merédno godi, szpólni tál nyegvisi z-krvjov prepšoje, ti ovi v-tom cájti tezsnejsi orgáni sze hitrey vóosznovejó i po etomoga te ráni szpoulmi nágon, pri deklinaj blejdica sztopui gori; ober toga esese decza po oszlabenoszti misk i szúhi zil tódi malo szlóká grata. Tak gúbi ona szvojeo fárho i szitka mócs.

Z-ti naprejacsnáni naszedlje, kaj vu národni soláj návucsni vör nej podzsvavati, nej povnozsavati, nego krátiti i med dosztojve határe sztisznóti trbej. Z-kúsenya nabráne dáte szvedocsjio pri tom, kaj je vu národni soláj v-ednom terpézi 2 návucsni vóri potrditi zadoszta.

Ne prevsimo návucsni dugovánja.

V-národni soláj sze naj li ta nájpotrebnejsa i bole k-tomi návadnomi szitki szfajsoucsa dugovánja dávaio naprej. Z-gotáványem hízní dejl i z-na pamet vesemany dees srajfati je nyénomi zdrávji tódi skodlivo, ár tá od deteto zvón sóle to szlobodno gibanje i mádjenyé v-tom otávnom zráki vkrajznojce, etak z-toga v-nogoga szvedejnya i z-pretégnyenoszti mozgov zhájájóese vtekáje li povéksávajo, i rávno toga szlaboga zapodáda deczo srajfajo esese vucitelje z-kastigánvimi delami meszto toga, kaj bi nyihovo vóosznaványe naprejpomágali i nyim na otáványe vecs cajta dávali.

Naszledjimo varoznóti metódus vesényá.

Nisteroga vucetela ednáko-glászenye vu metódusi vesényá pri vnyogo deci obrúdjénye mozgov i dühovoga dela zrokúje i z-toga, da sze orgán dühovoga dela dosztojno ne ravna, szlaba pamet i náturna szlaboszt znáti zhájati!

Hádó, z-dróbníkem literi stampane solzke knige i vngokrátina píszmena dela póleg statisticsni vópokázany pri mladoszti te jáko razstrjeni i oszlabjeni krátiki pogled zrokújeo.

Na one solzke, zdrávye vngokrát v-nevelo posztávájóese kastige neglédavsi, kak naglávno bílje, kapovtskánye, peszicsiványe, szkúbenye vüh, vlászi, botiványe rók i prszni spiczov klécsánye na trdi dugovánjaj i drúgoj szírozóvsz kázájócsa kastige, esese i te ove bole pripravnye kastige skodlivo jezstejo, kaksze szo na príkko dugotrpéese sztanýe, stero záto zná jáko pogébello bidti, ár deteta odraszek zaderzsáva i vu vngóji pripetjáji hrbit oszleszenoszt zrokúje.

Edno dejte nemore póleg szvoje náture dúgo na ednom meszti sztáti. Zse to neprezszano osznávlánye potrebočno premenýványe sztalísacea tejlja oznámi, ár hrbet esese nemore tejlja dugsi cajt vu nyegvoj szedécsjio esese od toga menyje vu nyegvoj sztojejsjio sztávi prenoszti i te esese méhke szklepne kószvni i zadosztné szúhe szile sze tomi velkomi tezsnyí podávsi, z-toga redovnoga meszta vóidejo. Dejte, gda dugsí czajt more sztáti, sze gdena edno, gde na drúgo nógó naszlányá, za volo steroza sze hrbet nakraj vugne, mednicza i lopaticza v-drúgo meszto príditi, i esi esese zvón toga dejte zszadí tocsi ali je malokrvno, teda sze betegí povnozsávajo. Rávno da kastiga deczo mantrá, je tó kastigo barbárszto zdávnye sóle vónajslo, niti neglédav si ná tó, kaj za volo toga z-deteta nevolása zná vesiniti.

Pazimo na solszto.

To visziko vladárszto pozna te naprejacsnáne primejnoszti, záto je dúzsnozst solszkoja oglejványu vu právdo vlozilo, stero dúzsnozsti czil je paziti na solszto z-dühovne i zdárvne sztráni.

Solzski sztolczí, vármegývóvszki solzski komiszárje, návucsni ogledniczi-inspektorje, zdrávstva vredniczi zo zavupáni na oglejványe i kontrolánye. Vrasíteli je v-tál prsila pazlivoszt z-drávstva sztráni, kaksze teszta dúzsnozti je na vsze one primejnoszti paziti, stere na zdárvje te vslo hodéese deczé ódzaj májo. Vszákdénýese opazítványe morcjo vucitelje vópokázati. Pazlivoszt na sólo more jóko gedna, vecskrátina i krepka bidti. Bár ház sze vszákí mejszce ednók mogla dopineszti. Vrasítel póleg ti naprejacsnáni zacne szvojo pazlivoszt.

Osztro szkrb má na vsze; v-prvom rébi pogledne deczé fárho, nyé szpodobnoszt za szvlénye, nyé obácsánye-gvántánye pouleg tálov leta i sztráni esisztoese, potom z-kúseny naszed potegne dolo na zdárvja sztávo deczé, szkúsenya na zánye da právdénjo oblászti i v-potrebuoci zrendlíványe prozsi, v-sterom nyemi vucitel z-reecsjov i delom na pomocsu bode.

Da szem zdárvszto národne soule pouleg moje prenoszsi z-haszkon raztálati i szpozvati dati zreszo meo, poracsam eto delo vu pazlivoszt vszej oni, kejt sze dosztáje, prozsvisi k-nyemi szrlesno tájmenánye, vu zrendlívnyaj omurno pripomocsu, naj sze vu obladnoszi vkupimo známo tálati.

Domácsi i zvúnszki glászi.

— **Nasi novín** perco leto z-31-ga deczembra doli pretecsé i zacne sze te drúpi leto; záto oproszimo ene postene cstenýe, stérim naprejpacslóti ete mészcz szlednyí dón doli pretecsé, naj oni vu doszlojnom vremení naprejpacslóti ponovijo, nej ka bi novín stampanye i vópóslánye zamúdszno terpejo.

— **Miloszívven goszpen Szápáry László** gróf szo vu ti zdaj prekeonesi kolodni szvákí, v-Belatince plemenitóm g. Mocsáry János, kito sze 1818 leti honvédszki oficzer, potom pa králszki bírov bíli, z-ednim písznom edno lépo, doszta vredno z-grofoszkin cimérom osznovano pipo pszolati. Te szponemenek kal velko obészténye je obúdo vu tom sztarcozti tou szo nyegve radoszti szkuze poszedocénye náibole.

